

Det Europæiske Semester: Landerapport 2018

Dette notat behandler Europa-Kommissionens udsendte landerapport¹ for Danmark i 2018, som blev offentliggjort den 7. marts 2018. Notatet baserer sig på en læsning af rapporten ud fra DLI-relevante aspekter. Siden 2010 har de europæiske lande været en del af Det Europæiske Semester², som danner rammen for en koordinering af EU-landenes økonomiske politikker. I den forbindelse foretages der ved Kommissionens fact finding mission i efteråret en vidensindsamling i de enkelte lande, der skaber grundlag for den årlige landerapport og landespecifikke anbefalinger. Dertil monitoreres landene i deres arbejde med at nå Europa 2020-målene. Til april forventes offentliggørelsen af Danmarks Nationale Reformprogram, som udstikker fremtidige nationale mål for vækst og beskæftigelse, og baner vejen for det videre arbejde med Europa 2020-målene.³

Rapportens afsnit om uddannelse vil være det centrale, mens uddannelsesaspektet også berøres under afsnit om arbejdsmarkedet, socialområdet samt forskning og innovation. Som noget nyt inddrager landerapporterne også data over den sociale indsats, idet prioriteter fra Den Europæiske Søjle for Sociale Rettigheder er blevet indført via den sociale resultattavle⁴. Det er muligt at læse mere om den sociale søjle i et andet notat⁵ fra DLI.

Indledende redegørelse

Allerede i rapportens indledende opsummering understreges to udfordringer, der vedrører uddannelse.

- Danmark er godt på vej til at nå 2020-målene inden for bl.a. skolefrafald og videregående uddannelse. (Landerapporten 2018, side 2⁶)
- Kommissionen påpeger, at arbejdet med at gøre erhvervsuddannelser attraktive og sikre fremtidig faglært arbejdskraft halter bagud. (Landerapporten 2018, side 3)
- Landerapporten fremhæver også befolkningsgruppen med migrantbaggrund (særligt dem med oprindelse uden for EU), som et område, hvor Danmark halter bagud både i forhold til ledighed og manglende uddannelse og faglige resultater. (Landerapporten 2018, side 3)

¹ Læs rapporten: https://ec.europa.eu/info/publications/2018-european-semester-country-reports_en

² Læs mere om semestret: <http://www.consilium.europa.eu/da/policies/european-semester/>

³ Læs om processen for det Europæiske Semester: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-semester/how-european-semester-works/>

⁴ Læs mere om resultattavlen på <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/>

⁵ Læs notat om søjlen: <http://www.dus.dk/media/1116/20170928-dli-notat-den-sociale-soejle.pdf>

⁶ Bemærk sidetal henviser til den engelske version af landerapporten: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-country-report-denmark-en.pdf>

Afsnit 3.3. arbejdsmarked, uddannelse og sociale spørgsmål

Uddannelsesområdet

- Trods nedskæringer i uddannelse siden 2015, er Danmark fortsat et af de lande i EU der investerer mest i uddannelse med 7,0 % af BNP sammenlignet med EU-gennemsnittet på 4,9 %. (Landerapporten 2018, side 29)
- De danske uddannelsesresultater ligger over EU-gennemsnittet, både hvad angår færdigheder og lighed. (Landerapporten 2018, side 29-30)
 - Dog er andelen af de højstpræsterende i Danmark lavere end andelen i de øvrige nordiske lande. Dette eksemplificeres med PISA 2015 inden for naturfag, hvor den danske andel af højstpræsterende lå på 7 % sammenlignet med 8,5 % i Sverige, 13,5 % i Estland og 14,3 % i Finland.
 - For læsning gælder, at danske elever i 4. klasse klarer sig bedre end det internationale gennemsnit, men dårligere end eleverne i de øvrige nordiske lande målt ved den internationale læseundersøgelse (IEA) i 2017. Dog viser det sig at den kønsbestemte forskel er mindre i Danmark sammenlignet med de øvrige nordiske lande.
 - Læsning blandt de danske 15-årige er bedre en EU-gennemsnittet, men her viser udenlandskfødte danskere ringere præstationer end danskfødte elever med henvisning til PISA etnisk 2015. (Landerapporten 2018, side 30)
- Landerapporten fremhæver, at det stadig halter bagud med at få integreret børn og unge med indvandrerbaggrund i det danske uddannelsessystem. (Landerapporten 2018, side 30)
 - Ved den seneste PISA-undersøgelse i 2015 præsterede elever med indvandrebaggrund i gennemsnit 69 point lavere i naturfag end elever med dansk oprindelse. Det svarer til at eleverne med indvandrerbaggrund er ca. to skoleår bagud.
 - Elever med indvandrerbaggrund, både første- og andengeneration, præsterer i gennemsnit markant lavere end elever uden indvandrerbaggrund. Det illustreres i landerapporten med graf 3.3.3. (Landerapporten 2018, side 30) der viser den andel der underpræsterer i naturfag i PISA 2015 fordelt på elever uden indvandrerbaggrund, førstegenerations- samt andengenerationsindvandrere i Danmark og fem øvrige udvalgte lande. Selv ved hensynstagen til elevernes socioøkonomiske baggrund, er sandsynligheden for at score lavt blandt elevgruppen med indvandrerbaggrund 3,4 gange større end blandt elever uden indvandrerbaggrund. Dette er udtryk for en af de største forskelle mellem de to grupper i OECD-landene. Til sammenligning er sandsynligheden 2,0 i Norge, 2,6 i Sverige og OECD-gennemsnittet ligger på 2,3.
 - Gældende for ca. 20 % af børn født i Danmark af indvandrerforældre er at de hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse eller oplæring, hvilket er 6 procentpoint højere end andelen af børn med danskfødte forældre.⁷ (Landerapporten 2018, side 30)
 - Selvom deltagelsesfrekvensen i dagtilbud er høj i Danmark, og at 98,6 % af alle 4-årige er en del af et dagtilbud, så forlyder det i rapporten, at nyankomne flygtninge ofte ikke er tilstrækkeligt opmærksomme på fordelene ved deltagelse i dagtilbud. Dette skal en reformpakke fra Børne-

⁷ Der refereres til *OECD Economic Surveys: Denmark 2016 (OECD, 2016)*, men grundlaget og definitionen for de 20 % er ikke nærmere beskrevet.

og Socialministeriet fra juni 2017 med 24 initiativer til at styrke og højne kvaliteten af dagtilbud bl.a. ændre på. (Landerapporten 2018, side 30)

- Overgangen fra dagtilbud til folkeskole beskrives fortsat som problematisk, hvilket særligt gør sig gældende blandt børn født uden for Danmark. Af opmærksomhedspunkter fremhæves, at en tredjedel af personalet på dagtilbudsområdet ikke er uddannet pædagoger, men også normeringen af personale pr. antal børn påpeges at kunne have negative konsekvenser for integrationen af børn med indvandrerbaggrund. (Landerapporten 2018, side 31)
- Det bemærkes at flere brede reformer på uddannelsesområdet er søsat til at forbedre de faglige resultater og et højere akademisk niveau. (Landerapporten 2018, side 30)
 - Om folkeskolereformen fra 2014 fremhæves en første evaluering af Økonomi- og Indenrigsministeriet, der tyder på en vis fremgang med hensyn til målet om at mindske betydningen af den socioøkonomiske baggrund ift. uddannelsesresultaterne, i særlig grad for de dårligt stillede elevgrupper samt at eleverne har fået større motivation. Omvendt lyder kritikken, at reformen har mindsket lærernes professionelle autonomi. (Landerapporten 2018, side 30).
 - Den politiske aftale fra december 2017 om at ændre læseplanerne er sket i lyset af kritikken over nationale læringsmål for hvert fag (Fælles Mål), som det forlyder har begrænset lærernes professionelle autonomi. Med den nye aftale lempes læseplanerne, så kun fagenes overordnede indhold er bindende. Det skal give lærerne større frihed til selv at tilrettelægge undervisningen og tilpasse den elevernes behov og de lokale forhold. (Landerapporten 2018, side 30-31)
 - Gymnasieefformen fra 2017 skal sikre et højere akademisk niveau og ruste eleverne bedre til en videregående uddannelse samt sikre løbende efteruddannelse af lærere og skoleledere. Trods en række støtteforanstaltninger, mener lærerforeningerne, at besparelserne via omprioriteringsbidraget frem mod 2020 kan skade implementeringen af reformen. (Landerapporten 2018, side 31)
 - Af øvrige reformer fremhæves trepartsaftalen fra 2016, der skulle give erhvervsuddannelserne et kvalitetsløft, samt adgangskrav til gymnasieuddannelserne og oplysningskampagner til at promovere erhvervsuddannelserne blandt forældre og elever som skal understøtte det nationale 2025-mål⁸ (at 25 % af de unge vælger en erhvervsuddannelse). Også her fremføres en kritik af den årlige nedskæring på 2 % af budgettet (150 mio. DKK), der risikerer at påvirke reformimplementeringen negativt. (Landerapporten 2018, side 31)
 - Trepartsaftalen om voksen-, efter- og videreuddannelse fra oktober 2017 ventes at føre til mere udbredt oplæring i digitale færdigheder. Et nyoprettet udvalg der skal sikre bedre universitetsuddannelser arbejder også på, at uddannelserne dækker behovet for digitale færdigheder, men der lader ikke til at være en overordnet digitaliseringsstrategi inden for uddannelse.
 - Niveauet for IKT-færdigheder ligger generelt højt og digitalt udstyr er særdeles udbredt i det danske uddannelsessystem. 95,3 % af danskerne bruger regelmæssigt internettet, og 71 % angiver at de som minimum besidder grundlæggende digitale færdigheder, hvilket er langt over gennemsnittet i EU på 57 %. For den danske befolkning over 65 år, ligger andelen af IT-kyndige også langt over gennemsnittet i EU. (Landerapporten 2018, side 31)

⁸ DLI-kontoret antager at der henvises til 2020-målsætningen om 25 %

- I forbindelse med livslang læring er der en høj dansk deltagelse i voksenuddannelse med 27,7 % i 2016, hvilket er højere end EU-gennemsnittet på 10,8 % i 2016.

Arbejdsmarked og uddannelse

- I landerapporten beskrives det at få flere unge til at vælge en erhvervsuddannelse, som en af de største udfordringer for Danmark.
 - Især inden for anlægs- og byggebranchen mangler der arbejdskraft. 30 % af arbejdsgiverne i byggebranchen rapporterede om mangel på arbejdskraft i slutningen af 2017. Ved erhvervs-skolereformen i 2015 opstillede regeringen det 2025-mål, at 30 % af en ungdomsårgang skulle vælge en erhvervsuddannelse direkte efter folkeskolen. Dette tal lå på omkring 18,5 % i 2017. (Landerapporten 2018, side 25)
 - Trepartsaftalen om flere praktikpladser fra 2016, som træder i kraft i januar 2018, forventes at bidrage til at flere unge vælger en erhvervsuddannelse. (Landerapporten 2018, side 25)
- Beskæftigelsesraten for personer født uden for EU er generelt lavere end personer født i Danmark korreleret for uddannelse.
 - Overkvalificering blandt nyligt ankomne migranter var ti procentpoint højere i 2014/2015 sammenlignet med 2006/2007, hvilket indikerer et mismatch mellem de jobs migranter udfører og deres kvalifikationer. Kommissionen påpeger, at dette kan skyldes problemer med anerkendelse af færdigheder og uddannelsesdiplomer, manglende sproglige færdigheder eller netværk. (Landerapporten 2018, side 25)
- Det bemærkes at arbejdsløsheden for færdiguddannede unge mellem 25-29 år lå på 7,3 % i 2017, hvilket er højere end de 5,8 % på landsplan. (Landerapporten 2018, side 27)
- I landerapporten nævnes trepartsaftalen på voksenuddannelsesområdet fra oktober 2017, hvor der blev afsat 2,5 mia. kr. til initiativer, som skal styrke opkvalificeringen af ufaglærte og faglærte i forhold til efterspørgslen på fremtidens arbejdsmarked. (Landerapporten 2018, side 27)
- Det bemærkes i landerapporten, at antallet af den danske arbejdsstyrke specialiseret i IKT er forblevet på et stabilt niveau på 4,2 % de sidste par år.
 - Det bemærkes ligeledes, at Danmark ikke har en overordnet strategi for digitale færdigheder og jobs, men derimod flere parallelt løbende strategier for at tackle det fremtidige behov for IKT-specialister i arbejdsstyrken. (Landerapporten 2018, 27-28)
- De første resultater for den toårige integrationsuddannelse (IGU) fra 2016 er positive, trods en sløv start. Ved udgangen af 2017 var der underskrevet 1.000 IGU-kontrakter, men det vil i løbet af 2018 blive evalueret og afgjort af de sociale parter, hvorvidt IGU-systemet skal fortsætte. (Landerapporten 2018, side 29)

Socialområdet og uddannelse

- Andelen af befolkningen der risikerer fattigdom eller social eksklusion er særlig alarmerende for gruppen af borgere, der er født uden for EU. Her er det 36,4 % af denne gruppe, der er i risikozonen, hvilket

er mere end det dobbelte i forhold til andelen af danskfødte borgere (16,5 %). (Landerapporten 2018, side 28)

- Der fremkommer et mismatch mellem andelen af nyankomne flygtninge og de aktuelle arbejdsmarkeds-mæssige behov. Dette skyldes dels manglende kvalifikationer blandt flygtninge, i særlig grad på erhvervsuddannelsesområdet, men det skyldes i lige så høj grad manglende sprogkunderskaber i dansk som en barriere for at påbegynde en uddannelse. (Landerapporten 2018, side 28)

Boks 3.3.1. Resultater vurderet på baggrund af den europæiske søjle for sociale rettigheder

- Omkring 71 % af befolkningen besidder som minimum basale digitale færdigheder. Andelen er faldet de senere år men ligger dog stadig på et højt niveau sammenlignet med EU-gennemsnittet. På EU's sociale resultatavle klassificeres danskernes digitale færdigheder som "good but to monitor". (Landerapporten 2018, side 26)
- I forhold til andelen af elever, der forlader uddannelsessystemet tidligt, viser rapporten at de 18-24-årige danskere klarer sig bedre end EU-gennemsnittet. (Landerapporten 2018, side 26)
- På trods af gode arbejdsmarkedsindikatorer og en høj grad af social inklusion er der stadig bestemte grupper, som lever på kanten af samfundet. Dette gælder for folk med migrantbaggrund, nedsat arbejdsevne og unge som hverken er i uddannelse eller arbejde. (Landerapporten 2018, side 26)
- Den toårige integrationsuddannelse (IGU) viser positive første resultater med flere nyligt ankomne flygtninge i job. (Landerapporten 2018, side 26)

Afsnit 3.5.1. Forskning og Innovation

- Danmark har siden år 2000 intensiveret investeringer i forskning og udvikling (R&D), og er dermed tæt på at nå det nationale mål på 3 % af BNP.
 - I 2016 lå investeringsniveauet for R&D på 2,9 % af BNP. Danmark præsterer også højt i forhold til private virksomheders investering i R&D som lå på 1,9 % af BNP i 2016, hvilket er det fjerde højeste i EU. Dette er dog en nedgang sammenlignet med 2009, hvor tallet lå på 2,1 %. Kommissionen peger på, at dette skyldes en nedgang i IKT-sektoren.
 - I 2015 fremstod Region Hovedstaden som den femte mest R&D intensive region i EU. (Landerapporten 2018, side 38)
- Kommissionen fremhæver at danske forskere er blandt de top-tre mest citerede i EU, og at de ofte indgår i fælles publikationer med andre internationale forskere.
 - Det bemærkes dog ligeledes, at dansk forskning og innovation (R&I) ikke er særlig attraktivt at investere i for udenlandske virksomheder. (Landerapporten 2018, side 38)
- I landerapporten påpeges det, at tiltag for at styrke båndet mellem forskning og private virksomheder vil styrke dansk forskning og innovation.

- Der investeres begrænsede offentlige midler på virksomhedsfinansieret forskning og innovation sammenlignet med andre EU-lande. Samarbejde mellem SMV'er og universiteter kan forbedres.
- I forhold til offentlig-private videnskabelige sampublicationer lå Danmark øverst i 2015. (Landerapporten 2018, side 38)

Andre steder i landerapporten hvor uddannelse omtales

Afsnit 1. Økonomiske forhold og fremtidsudsigter

- Af aspekter der vedrører uddannelse bemærkes en mangel på kvalificeret arbejdskraft, hvilket kan give problemer i fremtiden. Der er især risiko for flaskehalse inden for anlægs- og byggebranchen, IKT-sektoren og servicesektoren. (Landerapporten 2018, side 6)

Afsnit 2. Fremskridt med de landespecifikke henstillinger

- Landerapporten fremhæver, at der efter de landespecifikke anbefalingerne i perioden 2011-2014 er kommet tiltag for at mindske frafald på erhvervsuddannelserne, men at der stadig er problemer med at tiltrække elever til erhvervsuddannelserne. Derudover nævnes endnu engang det tiltagende behov for kvalificeret arbejdskraft særlig inden for bestemte brancher. (Landerapporten 2018, side 11)